

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KABINET DIVADELNÍCH STUDIÍ PŘI SEMINÁŘI ESTETIKY

MARTINA PROCHÁZKOVÁ

OCHOTNICKÉ DIVADLO V KŘENOVICÍCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vypracováno pod vedením Mgr. Pavla Kleina, Ph.D.

BRNO

2007

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně za použití uvedených pramenů a literatury.

V Brně dne 30. dubna 2007

Martina Procházková

OBSAH

- I. Úvod
- II. Historie Křenovic
- III. Současné kulturní dění v Křenovicích
- IV. Geneze divadelních prostor
- V. Ochoťnické divadlo v Křenovicích
 - 1. Konec 19. století a TJ Sokol
 - 2. 20. léta pod hlavičkou Dělnické tělovýchovné jednoty
 - 3. Dramatický kroužek při TJ Orel
 - 4. Poválečná éra ve Spolkovém domě
 - 5. Konec 40. let v Obecní hospodě
 - 6. Padesátá léta
 - 7. Šedesátá léta a spartakiáda
 - 8. Léta sedmdesátá a osmdesátá
 - 9. Divadlo Antonína Vorla
 - 10. Divadlo nové éry
- VI. Vývoj divadelních plakátů
- VII. Závěr
- VIII. Summary
- IX. Prameny
- X. Literatura
- XI. Seznam příloh

Úvod

Amatérské či ochotnické divadlo má v českých zemích dlouhou a rozsáhlou tradici. Jeho počátky můžeme vysledovat až do 12. století¹. Vždy mělo nezastupitelnou funkci nejen při utváření vlastní kultury naší země, ale často bylo také nástrojem národního uvědomění. Ochotnické divadlo hrané v české řeči neztratilo svůj význam ani přes to, že na konci 18. a v první polovině 19. století se u nás stále více rozvíjelo a prosazovalo profesionální divadlo. V mnoha obcích se amatérské divadlo stalo nejen populární zábavou, ale také místem pro sílící české hnutí, jenž posilovalo národní vědomí a zušlechťovalo český jazyk. Divadelníci stále přinášeli osvětu a kultivovali vnímání svého publika. I přes velký rozmach profesionálních divadel na počátku 20. století, byla značná část českého obyvatelstva stále odkázána právě na amatérskou produkci.

Cílem mojí práce bylo nastínit vývoj amatérského divadla v obci Křenovice, které zde s menšími přestávkami zaviněnými především nastalými politickými změnami funguje déle než sto let. Díky takto dlouhé a rozmanité historii bylo velice zajímavé zkoumat zvláště neustále se měnící instituce, jež v Křenovicích zaštiťovaly nejen ochotnické divadlo, ale také většinu jiných kulturních akcí.

Považovala jsem za nezbytné zmínit se alespoň v krátkosti o historii samotné obce Křenovice, které se má práce týká především. První dvě kapitoly popisují nejen její historický vývoj, ale také současné kulturní dění, jenž je na menší obec, jakou Křenovice bezpochyby jsou, velmi rozmanité a neomezuje se pouze na představení ochotníků.

Vzhledem k tomu, že v Křenovicích fungovalo i více ochotnických souborů najednou, bylo zapotřebí zmínit se alespoň v krátkosti o různých prostorech, v nichž místní ochotníci působili.

Další kapitola je věnovaná vývoji křenovického amatérského divadla od konce 19. století až do dnešní doby. Jak už bylo řečeno, ochotnické produkce tu mají dlouhou historii, proto bylo nezbytné rozdělit ji na několik podkapitol. Ty jsou členěny po jednotlivých desetiletích a také podle institucí, pod nimiž ochotnické divadlo působilo.

¹ CÍSAŘ, Jan: *Cesty českého amatérského divadla*. Praha, IPOS 1998.

V poslední kapitole jsem se pokusila popsat vývoj velmi důležitého zdroje informací o ochotnickém divadle a to divadelních plakátů, případně programů k jednotlivým inscenacím, které byly pro rekonstrukci repertoáru křenovického divadla nepostradatelné.

Většinu stěžejních informací jsem čerpala ze soukromých divadelních kronik², jež obsahují veškerý dostupný materiál k téměř všem uvedeným inscenacím a zároveň mapují historii amatérského divadla v Křenovicích až do dnešní doby. Co se týká technického, ale i uměleckého chodu divadla, byl pro mé zkoumání nezbytný také ručně psaný Deník divadla Újezdni osvětové besedy v Křenovicích³, v němž je podrobně popsán vznik dvaceti inscenací z let 1949 až 1952. Samozřejmě jsem použila i fakta z knih věnovaných ochotnickému divadlu v českých zemích. Dalším zdrojem informací pro moji práci byly také internetové prezentace pojednávající o Křenovicích a jejich historii. V neposlední řadě musím zmínit také knihu *Křenovice* od kolektivu autorů, jež pojednává nejen o historickém vývoji této obce, ale i o kulturních a společenských institucích, které zde kdy fungovaly. Ovšem nejvíce pramenů vztahujících se k historii ochotnického divadla v Křenovicích je uloženo ve Státním okresním archivu Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna a v knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově.

² Kroniky jsou v soukromém vlastnictví Divadla A.V. Mapují historii ochotnického souboru od roku 1949. Je možné v nich dohledat dobové fotografie a programy k jednotlivým inscenacím.

³ Deník divadla Újezdni rady osvětové je také soukromým majetkem Divadla A.V. Na rozdíl od dříve zmiňovaných kronik neobsahuje žádné fotografie, ale pouze programy k jednotlivým inscenacím. Jeho hodnota ovšem spočívá v podrobném popisu procesu zkoušení inscenací v letech 1949 až 1952.

Historie Křenovic⁴

Obec Křenovice má 8,8 km² katastrální rozlohy. Leží v Brněnském kraji v okrese Vyškov, na 16°49' východní délky a na 49°8' severní šířky, 216 metrů nad mořem, jihozápadně od Slavkova. Rozkládá se po obou stranách potoka Rakovec, který vytváří rozhraní dvou horských soustav. Na západní straně se jedná o Dražanskou vysočinu, nejvýchodnější část Českomoravské vysočiny, a na východní straně o Chřiby.

První písemná zmínka o Křenovicích pochází z roku 1222, ale hojné historické nálezy z mladší doby kamenné, doby bronzové i doby železné svědčí o tom, že toto místo bylo osídleno mnohem dříve.

Název obce Krenwicz se objevuje již na starých listinách a pečetích z roku 1305. Pozdější název Chrzenowicz pochází z roku 1466, v roce 1497 se změnil na Chřenovice, v roce 1674 na Krženowicz. Z roku 1720 pochází název Krenowitz, který roku 1737 vystřídalo pojmenování Krzenowicz.

Na přelomu 16. a 17. století měly Křenovice 61 osídlených domů⁵ a patřily tedy mezi velké vesnice⁶. Roku 1618, ještě před třicetiletou válkou, zde bylo 65 domů. Během této války však byla obec natolik zpustošena, že zde zanikla fara a zřejmě i škola. Za protireformace od roku 1623 byly přiděleny Křenovice pod duchovní správu ve Slavkově, kam patřily až do roku 1908, kdy byla zřízena samostatná fara.

Roku 1656, tedy osm let po skončení třicetileté války, měly Křenovice jen 19 obydlených usedlostí, 45 jich zůstalo prázdných. V letech 1657 - 1673 bylo nově obsazeno 16 domů, zhruba 29 domů však zůstalo stále prázdných. Roku 1718 bylo trvale obsazených 35 usedlostí.

⁴ Podrobné informace o historii obce je možno dohledat ve Státním okresním archivu Vyškov se sídlem ve Slavkově, ale také v knize KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005. Informace o historii obsahuje také internetová prezentace www.politavi.cz.

⁵ Od roku 1380 byli poddaní v tomto regionu podřízeni zákazu stěhování. Odchod poddaného do jiné obce či na jiné panství byl závislý na kladném vyřízení jeho žádosti u vrchnosti. Nejvíce žádosti podávali mladí lidé při sňatku – v případě, že nepocházeli z jednoho panství – či poddaní odlišné víry, než byla prosazována v daném panství.

⁶ Průměrně velká předbělohorská moravská ves měla dle odhadu F. Matějka 22 usedlostí. MATĚJEK, F.: *Osídlení Moravy a třicetiletá válka*. SH 24, 1976, s. 61.

Roku 1753 obyvatelé Křenovic zabydleli již 68 domů a nově bylo vystavěno 5 obecních domků. Roku 1793 měly Křenovice 92 obytných domů a 529 obyvatel. Stojí také za zmínku, že Křenovice se staly nejlidnatější obcí slavkovského soudního okresu⁷.

Kolem roku 1805 se počet domů rozrostl zhruba na 100 s přibližně 550 obyvateli. Po napoleonské válce u Slavkova, jež se odehrála roku 1805, se Křenovice vzpamatovaly několik let. Roku 1836 a 1866 postihla tuto obec epidemie cholery, která však počet obyvatel nijak výrazně neovlivnila. V roce 1850 bylo při sčítání obyvatel zapsáno v Křenovicích 792 lidí, v roce 1869 zde žilo již 919 obyvatel ve 162 domech a na počátku 20. století tvořilo obec 298 domů, v nichž žilo 1441 obyvatel⁸.

Poslední sčítání lidu v obci bylo provedeno v roce 2001. Křenovice měly celkem 1752 obyvatel (od 19. století tedy nedošlo k žádnému výraznému úbytku ani přírůstku), 597 domů a 665 bytů.

Na konci 19. století se začal stále více prosazovat fenomén volného času a to nejen ve městech, ale především na vesnicích, Křenovice nevyjímaje. Ačkoliv byla na prvním místě stále práce jako zdroj obživy, lidé se snažili začlenit také do užšího kolektivu, který spojuje určité společné zájmy. Toužili po jistém způsobu seberealizace – ať už kulturním, společenském či politickém. Začali tedy zakládat nejrůznější spolky a spolkové organizace. Právě spolková činnost vytvářela silné vazby v rámci venkovské komunity. Nejrůznější spolky vznikaly v Křenovicích na základě spolkového zákona z roku 1867⁹.

První dva spolky vznikly v Křenovicích v roce 1870. Jednalo se o Spolek vojenských vysloužilců z Křenovic a Hrušek a Čtenářský spolek Otakar¹⁰. Právě členové Otakara byli u zrodu ochotnické tradice v Křenovicích, neboť jak se můžeme dočíst v křenovické okresní kronice „Sokol měl svůj divadelní odbor, ale

⁷ ZÁLESKÁ, Lenka: „Obyvatelé Křenovic na přelomu 18. a 19. století.“ In: Kolektiv autorů: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

⁸ KOLEKTIV AUTORŮ: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960*. Svazek X, Ostrava 1986, s. 257

⁹ JANÁK, J.: *Spolky v českých zemích do roku 1951*. In: Politické strany a spolky na jižní Moravě. XXII. Mikulovské sympozium 1992. Mikulov 1993, s. 69 – 70.

¹⁰ SPÁČIL, J.: *Spolky v Křenovicích od roku 1870 do roku 1965*. In: Pod Mohylou míru. Vlastivědný sborník Křenovic u Slavkova. Křenovice 1966.

již před tím se zde hrávalo divadlo, a to čtenářským spolkem Otakar.“¹¹ V roce 1897 se stali členy tohoto spolku místní divadelní ochotníci, kteří při příležitosti oslav stého výročí narození Františka Palackého se hráli 2. a 3. července 1898 představení *Na oltář vlasti* M. Kunsta¹². O další divadelní činnosti Otakara nemáme žádné ucelenější informace, ale víme, že v průběhu několika dalších let uvedli členové tohoto spolku inscenace *Mlynář a jeho dítě*, *Svatojánská pout'*, *Na dušičky* a hru bratří Mrštíků *Maryša*.

První záznamy o působení ochotnického divadla v Křenovicích pocházejí z roku 1888, kdy Pavel Spáčil získal od okresního hejtmána povolení k uvedení hry J. L. Turnovského *Staří blázni*¹³.

V roce 1900 byla v této obci založena Tělovýchovná jednota Sokol, která měla v dalších letech velký význam pro udržení a rozšíření kulturního dění a amatérského divadla v Křenovicích. S myšlenkou založit toto sdružení přišel František Spáčil, stolař, který byl členem Sokola ve Slavkově¹⁴. Do Sokola vstoupili také členové tehdejšího Čtenářského spolku Otakar¹⁵. Roku 1912 byla založena další organizace, jejíž význam pro vývoj ochotnického divadla je také nezanedbatelný. Jednalo se o Jednotu československého Orla, která až do roku 1923 působila v sále hostince U Indrů č.p. 156.

Roku 1912 se Tělovýchovná jednota Sokol Křenovice rozhodla trvale přesídlit do hostince pana Josefa Kachlíře č. p. 11¹⁶. Jeho bratr, František Kachlíř, se rozhodl vedle tohoto hostince postavit nový prostorný sál, který hodlal Tělovýchovné jednotě Sokol propůjčit jako tělocvičnu.

¹¹ In KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

¹² Viz obrazová příloha č. 15.

¹³ Viz obrazová příloha č. 9.

¹⁴ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna. Tento fond obsahuje povolovací dopisy k uvedení her v letech 1909 až 1927 a také korespondenci s pražskou divadelní agenturou „Thalia“.

¹⁵ Fond Kniha protokolní čtenářského spolku Otakar v Křenovicích (z nezpracovaného fondu Čtenářský spolek Otakar Křenovice), Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna. Protokolární kniha obsahuje zápisy téměř ze všech schůzek čtenářského spolku Otakar, v nichž jsou mimo jiné zmíněny také hry, které divadelní ochotníci – členové tohoto spolku – v rámci svého působení v Křenovicích uvedli.

¹⁶ Fond Sokol Křenovice, karton 2, inventární číslo 34, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna. V tomto fondu je možné dohledat plakáty zvoucí na chystaná představení, ale také pozvánky na další společenské akce pořádané TJ Sokol.

V roce 1920 byla založena Dělnická tělovýchovná jednota¹⁷, pod jejíž záštitou vznikl divadelní kroužek zaměřený především na dětské publikum. V následujícím roce 1921 přestoupili všichni její členové do nové Federované dělnické tělovýchovné jednoty, FDTJ¹⁸.

V roce 1925 si obě zdejší tělocvičné jednoty Orel i Sokol podaly žádost o udělení kinematografické licence. Sokolu byla povolena stálá kinolicece v hostinci č.p. 11 (dnešní tělocvična). Kino dostalo název *Jas*. Orel získal cestovní kinoliceci ve Spolkovém domě československé strany lidové č.p. 23 (dnešní kino). 15. října 1966 bylo pro veřejnost zprovozněno nově vybudované širokoúhlé kino s názvem *Luna*.

První Místní národní výbor byl utvořen počátkem května 1945 a jeho prvním předsedou se stal Jan Mazel, úředník Československých drah.

¹⁷ Dělnická tělovýchovná jednota, dále už jen DTJ.

¹⁸ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005, s. 398.

Současné kulturní dění v Křenovicích

Křenovice se svojí rozlohou řadí mezi menší obce, ale i přesto mají velice bohaté kulturní zázemí. Nejen že zde už více než sto let funguje ochotnické divadlo s bohatou tradicí, jehož historie je popsána v následujících kapitolách, ale je třeba se zmínit o několika dalších institucích, jež zajišťují pestrý kulturní život Křenovic.

Od 3. ledna 1990 tu působí uskupení Buhurt¹⁹ zabývající se historickým šermem. V průběhu let prošlo skupinou na šedesát osob, v současné době se počet jejích členů ustálil přibližně na třiceti. Na jaře roku 2002 nastudovali spolu s ochotnickým souborem Divadla Antonína Vorla inscenaci *Hadrián z Římsů*, jež byla sehraána pod širým nebem.

Každoročně pořádaný mezinárodní folklorní festival *Pod křenovsko máj* s více než dvacetiletou tradicí zajišťuje dětský folklorní kroužek Křenováček²⁰, který funguje pod záštitou místní základní školy. Dalším folklorním souborem, ovšem pro dospělé, je Křenovák. Stále aktivní je též křesťanská organizace Orel²¹, jejíž činnost byla v Křenovicích obnovena v roce 1992.

Křenovice jsou rovněž centrem, do něž se sjíždějí nejen lokální muzikanti podporovaní místní folkovou skupinou Careta, ale scházejí se zde také myslivci nebo chovatelé. Příliv turistů do této oblasti zajišťuje i nově vybudovaná sportovní hala, v níž se odehrávají mezinárodní volejbalové zápasy.

Místní hasičská jednota, stejně jako obecní úřad, pořádají každoroční plesy. Hody organizuje křenovický fotbalový tým.

Důležitým kulturním místem je Dům dětí. Dodnes se zde konají zkoušky hudebníků i folklorního kroužku Křenováček a mimo jiné zde sídlí i Základní umělecká škola. Jednou ze zájmových aktivit základní školy je dětský divadelní soubor, který každý rok nastuduje jednu novou hru.

¹⁹ Buhurt se nazývalo klání rytířů s meči v malých skupinách na bitevním poli, kdy protivník měl být sražen zásahy plochou stranou meče, případně i holýma rukama.

²⁰ V roce 1963 vznikl taneční kroužek žáků šestých tříd, v němž se vyučovaly základní taneční kroky a později také figurální tance z Valašska. Postupem času se začala taneční skupina rozrůstat až vznikl soubor, jehož zřizovatelem byla Pionýrská skupina při ZDŠ Křenovice.

²¹ Česká katolická tělovýchovná organizace. Vznikla mezi lety 1909 a 1910 spojením orelských jednot, které od roku 1902 zakládali především na Moravě katoličtí kněží. Prvním starostou se stal J. Šrámek. V roce 1948 byla jeho činnost násilně přerušena. Od roku 1990 opět funguje.

Ochotnické divadlo vždy bylo, je a bezpochyby také bude nedílnou součástí kulturního života menších obcí. Někdy je až udivující, jak dlouhou a pestrou historií mohou takovéto malé spolky mít. Živým důkazem této dlouhověkosti a rozmanitosti je také křenovické ochotnické divadlo, jenž v obci funguje od konce 19. století. Vzhledem k tomu, že bylo mnohokrát poznamenáno měnicími se režimy i společenskou situací, považuji za nezbytné rozdělit jeho vývoj do několika časových etap.

Počátky křenovického divadla lze vysledovat až do roku 1888, kdy byla uvedena hra J. L. Turnovského *Starí blázni*. Skutečným počátkem působení ochotnického divadla byl však rok 1903, kdy byl při TJ Sokol Křenovice založen dramatický kroužek – takzvané Sokolské divadlo²². Ten fungoval až do roku 1914 a jeho dočasně pozastavená činnost byla obnovena po skončení 1. světové války v roce 1918. Zanikl po 2. světové válce.

V roce 1920 vznikl nový divadelní soubor pod hlavičkou Dělnické tělovýchovné jednoty. Jeho slibný vývoj narušila až 2. světová válka. Ochotníci se ovšem znovu sešli v roce 1941, tentokrát pod názvem Divadelní kroužek Beseda.

Roku 1922 vznikl při TJ Orel souběžně se souborem DTJ další divadelní kroužek, jehož repertoár byl zaměřen převážně na dětské publikum.

V poválečné době se sloučily ochotnické soubory Dělnické tělovýchovné jednoty a TJ Orel pod uměleckým vedením výtvarníka Antonína Vorla. Padesátá léta byla pro křenovické ochotníky velmi úspěšná a soubor přešel pod hlavičku Místní rady osvětové. V roce 1964 přerušilo divadlo na čas svoji činnost a do konce 70. let uvedlo jen několik málo her.

Ovšem v roce 1978 vzniklo pod záštitou Osvětové besedy nové divadélko Forum. To bylo v roce 1984 přejmenováno na Divadlo Antonína Vorla a pod tímto názvem působí dodnes.

²² Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

Geneze divadelních prostor

Vzhledem k tomu, že od konce 19. století se v Křenovicích vystřídalo několik amatérských divadelních spolků, které působily pod záštitou různých institucí, je nezbytné se alespoň v krátkosti zmínit o prostorech, v nichž jednotlivé soubory působily.

Prvním spolkem, který nastudoval několik inscenací, byl Čtenářský spolek Otakar²³. O jeho činnosti se mnoho informací nedochovalo. Sídlnil v budově radnice, ovšem z dobových materiálů není možné přesně zjistit, jestli se i jím pořádané slavnosti spojené s uvedením inscenací, odehrávaly právě zde.

Dalším ochotnickým souborem se stalo Sokolské divadlo, jenž bylo ustanoveno jako divadelní odbor TJ Sokol. Jeho činnost mapuje nejen pamětní kniha TJ Sokol Křenovice²⁴, ale také soukromé kroniky křenovického divadla a dochované plakáty zvučí na jednotlivá představení²⁵. Divadlo zahájilo svoji činnost v roce 1903 v hostinci pana Ferdinanda Indry č.p. 156²⁶, kam bylo právě kvůli působení tohoto souboru zakoupeno nové jeviště²⁷. Ovšem v lednu roku 1912 se Sokolské divadlo přestěhovalo do hostince pana Kachlíře č.p. 11²⁸, kde nechala jednota na své náklady vybudovat nový sál²⁹. Zde působilo až do roku 1914, kdy muselo kvůli 1. světové válce na čtyři roky přerušit svoji činnost, jež s konečnou platností zanikla po 2. světové válce.

V roce 1920 vznikl Dramatický odbor DTJ organizovaný pod hlavičkou Dělnické tělovýchovné jednoty³⁰. Jednota ke cvičení, ale i k inscenování svých her

²³ Fond Kniha protokolní čtenářského spolku Otakar v Křenovicích (z nezpracovaného fondu Čtenářský spolek Otakar Křenovice), Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

²⁴ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, 32, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

²⁵ Fond Sokol Křenovice, karton 2, inventární číslo 34, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

²⁶ Viz obrazová příloha č. 7.

²⁷ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

²⁸ Viz obrazová příloha č. 6.

²⁹ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005, s. 377.

³⁰ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005, 399.

využívala sál v hostinci pana Ferdinanda Indry č.p. 156 (kde do roku 1912 původně působil soubor Sokolského divadla), o který se však do roku 1923 dělila s Jednotou československého Orla.

Pod hlavičkou Orla byl v roce 1922 institucionalizován Divadelní odbor Orla, jehož základnou se stal Spolkový dům č.p. 23³¹, který přešel do soukromého vlastnictví tělovýchovné jednoty³². Budova byla celá přestavěna a zdvižena o jedno patro. V přízemí dělníci vybudovali sál pro divadlo a cvičení. Po 2. světové válce přešel celý divadelní soubor i se svým inventářem pod TJ Sokol a činnost tohoto dramatického kroužku zanikla.

V poválečné době se sloučili ochotníci Dramatického odboru DTJ spolu s divadelníky TJ Sokol a svoji činnost zaštiťovanou Místní osvětovou besedou zahájili ve Spolkovém domě č.p. 23. Zde působili do roku 1949, kdy natrvalo přesídlili do sálu U Žďárů v Obecní hospodě č.p. 156 (původně hostinec pana Ferdinanda Indry). V roce 1949 mohlo být díky podpoře Místního národního výboru rekonstruováno jeviště, zakoupena osvětlovací technika, zvětšen prostor zákulisí a přistavěna šatna pro herce. O dva roky později si členové souboru postavili nový sklad kulís a na jeviště byla zavedena elektrická instalace³³.

Na konci 80. let však byla většina vybavení opotřebovaná, proto Národní výbor uvolnil peníze na další rekonstrukci elektroinstalace jeviště. Ochotníci získali moderní stmívací jednotku, nové reflektory, osvětlovací pult pro osmnáct světél, ale i novou oponu a černé sametové horizonty. Pro inscenaci *Střevíce se zlatými přezkami* byla dokonce zhotovená malá točna. V roce 1999 si divadelníci koupili novou ozvučovací aparaturu a mikrofony, jenž jsou dodnes využívány především ve stále populárnějších muzikálech³⁴.

V tomto sále, který se však nyní nazývá sál Místního kulturního střediska, působí i dnešní ochotnické Divadlo Antonína Vorla. Obyvatelé Křenovic zde

³¹ Viz obrazová příloha č. 8.

³² Fond Okresní národní výbor okresu Vyškov, karton 32 – Spolkové organizace, folio 1-6, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna. Fond obsahuje informace o spolkových organizacích působících ve vyškovském okrese, tedy i o křenovickém ochotnickém divadle a jednotlivých souborech. Je možné zde dohledat žádost o povolení založit nový divadelní spolek Tyl, posudek velitelství SNB v Křenovicích a následné vyrozumění ONV Vyškov.

³³ Deník divadla Újezdní osvětové besedy, jenž je soukromým majetkem Divadla A.V.

³⁴ Kronika ochotnického divadla v Křenovicích, jež je soukromým majetkem Divadla A.V.

pořádají také další kulturní akce, jako například plesy obecního úřadu, představení dramatického kroužku místní základní školy, Klubové večery Divadla Antonína Vorla a jiné.

Spolkový dům, který byl dříve také spojen s ochotnickým divadlem, převzal po 2. světové válce Místní národní výbor, jenž si zde vybudoval kanceláře. V roce 1993, po znovuoobnovení činnosti Orla, byl navrácen do vlastnictví tělovýchovné organizace. Do roku 2005 v přízemních prostorách fungovalo kino, první podlaží bylo rekonstruováno a nyní je zde klubovna a herna stolního tenisu.

Hostinec pana Františka Kachlíře s přílehlým sálem se i v dnešní době využívá jako restaurační zařízení, ovšem pod názvem U Frantíka. Sál ještě v 90. letech sloužil jako tělocvična, ale nyní se téměř nevyužívá a nekonají se zde ani žádné kulturní akce.

Kromě výše zmíněných budov se divadlo hrálo také pod širým nebem na orelském stadionu³⁵. Po té, co byla v roce 1941 zakázána činnost Orla, získala stadion TJ Sokol, která jej však příliš nevyužívala. V roce 1963 převzali stadion do správy manželé Horáčkovi, kteří jej v roce 1966 postoupili Základní organizaci chovatelů drobného zvířectva v Křenovicích³⁶.

³⁵ Viz obrazová příloha č. 6.

³⁶ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005, s. 396.

Ochotnické divadlo v Křenovicích

1. Konec 19. století a Sokol

Historie křenovického ochotnického divadla sahá až do konce 19. století. První zápis o zdejších ochotnících je možno dohledat ve Státním okresním archívu Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, podle něhož pan Pavel Spáčil získal roku 1888 od okresního hejtmána povolení k uvedení hry J. L. Turnovského *Starí blázni* „...v místnostech hostinských domu pana Pávka.“³⁷, ovšem pouze pod podmínkou, „...že způsob představení nic závadného obsahovati nebude, co by veřejnou slušnost rušilo. Policejní dohlídku bude při představení ve zdeúředním jméně tamní pan představený obce konati a má se jeho nařízení uposlechnouti.“³⁸ Povolení dále obsahovalo poznámku od hejtmána určenou představenému obce Křenovice, kde je mu ukládáno, „...by se o zachování pořádku a slušnosti při hře postaral, každé rušení této zábavy zarazil, závadná uhýbání při hře ihned zakázal a dle potřeby celé představení zastavil.“³⁹

Dle dalších nalezených dokladů⁴⁰ se v roce 1894 konala v sále pana Josefa Jančíka dvě představení. V červenci uvedli ochotníci hru *Spanilá mlynářka*, v srpnu pak představení *Studená várka*. V roce 1897 získal pan Arnošt Rotrekl povolení k nastudování hry *Zlý duch Lumpacivagabundus* od Johanna. Nepomuka Nestoye, jež byla uvedena v sále hostince pana Ferdinanda Indry č.p. 156⁴¹. V dalších třech letech nastudovali křenovičtí ochotníci pět her, jejichž názvy se nedochovaly. Z povolovacích dopisů je ale možno vyčíst, že kromě sálu pana Ferdinanda Indry se hrálo také v sále pana Rozsypala⁴².

³⁷ Fond Archiv obce Křenovice, karton 4, inventární číslo 65, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna. V tomto fondu lze kromě podrobného popisu historie obce Křenovice nalézt i povolovací listiny, které ochotníkům umožnily uvést několik inscenací. Tyto dopisy také obsahovaly pokyny, kterými se divadelníci museli při inscenování daných her řídit.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Dopis z roku 1897 adresovaný Arnoštu Rotreklvi povolující uvedení hry *Zlý duch Lumpacivagabundus* viz obrazová příloha. In: Fond Archiv obce Křenovice, karton 4, inventární číslo 65, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁴² Fond Archiv obce Křenovice, karton 4, inventární číslo 65, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

V roce 1870 byl v Křenovicích založen Čtenářský spolek Otakar, jenž sídlil v budově radnice⁴³. Jeho úkolem bylo odebírat periodika psaná v českém jazyce. V roce 1987 se stali členy tohoto spolku také místní divadelní ochotníci. U příležitosti oslav 100. výročí narození Františka Palackého nastudovali hru M. Kunsta *Na oltář vlasti čili Dvanáctý srpen 1881*. V témže roce uvedli ochotníci v sále pana Ferdinanda Indry hru A. Raupacha *Mlynář a jeho dítě*. Výtěžek z tohoto představení byl věnován veřejné knihovně. Po obou představeních se konaly taneční zábavy. Během roku 1899 se hráli další dvě hry a to *Svatojánskou pouť* a *Na dušičky* „(...) z nichž obou byl čistý výnos znamenitý.“⁴⁴ V září roku 1900 byla v rámci oslav třicetiletého výročí působení Čtenářského spolku Otakar a na počest zahájení činnosti TJ Sokol uvedena hra bratří Mrštíků *Maryša*.

Skutečný počátek křenovického ochotnického divadla pak spadá do roku 1903, kdy byl založen při TJ Sokol Křenovice dramatický kroužek. Ovšem záznamy z dob před 1. světovou válkou jsou pouze strohé a nevypovídají téměř nic o činnosti divadelního souboru.

„30. září 1900 konaná slavnost založení Tělocvičné jednoty Sokol, zároveň se slavností třicetiletého trvání čtenářského spolku Otakar, jehož členové se stali všichni členy Sokola.“⁴⁵ Díky tomuto zápisu z pamětní knihy TJ Sokol Křenovice víme alespoň tolik, že amatérští herci působící ve čtenářském spolku Otakar přešli do divadelního souboru TJ Sokol.

Sokolské divadlo zahájilo svoji činnost v hostinci pana Ferdinanda Indry č.p. 156 (dnešní Obecní hospoda), kam bylo dokonce zakoupeno nové jeviště⁴⁶. Po každém představení se toto jeviště vždy rozebralo, protože s uváděním hry byla vždy spojena také taneční zábava. V lednu 1912 se TJ Sokol přestěhovala do hostince č.p. 11, kde nechal jeho majitel, pan František Kachlír, vybudovat nový

⁴³ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005, s. 368.

⁴⁴ Fond Kniha protokolní čtenářského spolku Otakar v Křenovicích (z nezpracovaného fondu Čtenářský spolek Otakar Křenovice), Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁴⁵ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

⁴⁶ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

sál⁴⁷. Na vlastní náklady nechala jednota zhotovit jeviště. První hrou uvedenou na novém jevišti byla *Noc na Karlštejně* Jaroslava Vrchlického⁴⁸.

Divadlo však fungovalo jen do roku 1914, kdy 1. světová válka jeho činnost přerušila. Znovu otevřeno pak bylo v roce 1918.

Vzhledem k tomu, že křenovický ochotnický soubor uváděl nákladné a inscenačně náročné hry, brzy získal věhlas i za hranicemi své obce. K jeho úspěchům pravděpodobně přispěli i významní hosté, které si soubor zval ke spolupráci na vybraných hrách.

Ačkoliv se nedochoval žádný přesný soupis všech her uvedených souborem při TJ Sokol, díky divadelním plakátům, případně strohým zápisům v kronice křenovického divadla víme, že divadelníci zaměřili svůj repertoár především na známé české hry.

Z dobových plakátů lze dále zjistit, že vstupenky na jednotlivé inscenace byly k dostání nejen přímo na místě před daným představením, ale bylo možné je zakoupit také v předprodeji a to u různých osob. Předprodej zajišťovali pan Žáček, pan Říčanek, pan Pouchlý a také režisér Eduard Cenek

Ze stejných pramenů můžeme usoudit, že divadelní soubor TJ Sokol poskytoval svým divákům také možnost zakoupit si předplatné na jednotlivé sezony⁴⁹.

Vzhledem k tomu, že kupovat nové knihy bylo v této době velmi nákladné, půjčoval si soubor TJ Sokol knižní dramata z první české půjčovny divadelních knih Jana Dolejšího „Thalia“, jež měla sídlo v Praze - Žižkov, na ulici Milíčova 21⁵⁰.

Existuje záznam, že v roce 1926 divadlu hrozila žaloba pro nezaplacení provozovacího poplatku divadelní agentuře „Thalia za hru *Ďábel*, protože „(...) kus sehrán byl vámi, aniž byste se dříve přihlásili o provozovací právo dotyčného kusu

⁴⁷ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁴⁸ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

⁴⁹ Viz obrazová příloha č. 16.

⁵⁰ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

a složili příslušný provozovací poplatek, který obnáší 60 Kč.⁵¹ V této době se totiž „(...) u cizích/ přeložených her platí se dvě provozovací práva: Autoru a překladateli.“⁵² Podle dostupných informací však k soudnímu přelíčení nedošlo, protože soubor nakonec dlužnou částku uhradil.

Významnou postavou tohoto divadelního kroužku byl Jan Mazel, který zde působil jako režisér. Pod záštitou TJ Sokol nastudoval soubor okolo 50 her. Jeho činnost však po 2. světové válce zanikla.

TJ Sokol pořádala také silvestrovské zábavy, karnevaly, výlety pro své členy, ale i pro žáky místní školy.

⁵¹ Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁵² Tamtéž.

2. 20. léta pod hlavičkou Dělnické tělovýchovné jednoty

V roce 1920 vzniká v Křenovicích nový divadelní soubor organizovaný pod hlavičkou Dělnické tělovýchovné jednoty nazývaný Dramatický odbor DTJ. Ačkoliv mohl vystupovat opět v Obecní hospodě v sále U Indrů č.p. 156, chyběly mu nejrůznější dekorace. K dispozici měl jen malé kukátkové jeviště a kulisy na tři scény – náves, les a pokoj. Ochoťníci si dokonce museli půjčovat židle pro hlediště⁵³.

Přesný repertoár křenovických ochotníků známe až od roku 1949, ovšem v kronice křenovického divadla můžeme dohledat, že jedním z prvních představení Dramatického odboru DTJ byla *Maryša* bratří Mrštíků, která měla premiéru 15. října 1920. V listopadu téhož roku s touto hrou hostoval také ve Slavkově⁵⁴. Soubor nastudoval průměrně 6 až 8 her ročně. Většinou se jednalo o díla českých klasiků, ale také o divácky úspěšné operety.

V sezoně 1920-21 byly uvedeny hry *Průboj* od Eduarda Hegnera, *Noční šichta*, *Vesnický mučedník*, *Lucerna* Antonína Jiráska, *Strakonický dudák* Josefa Kajetána Tyla a *Naši furianti* Ladislava Stroupežnického. Na programu se objevily také operety, které měly úspěch nejen u místního publika, ale také v blízkém Slavkově a v Pozořicích.

V roce 1925 bylo postaveno nové, modernější jeviště. Každý rok se však hrávalo také v přírodě „za humny“⁵⁵, kde byl inscenován mimo jiné i *Jánošík*. Soubor DTJ hrál až do podzimu 1938, ale poslední zkoušená hra *Evropa hoří* se pro zákaz činnosti zapříčiněný okupací naší republiky již neodehrála.

Během 2. světové války se ochotníci na čas odmlčeli, avšak v roce 1941 se znovu sešli. Tentokrát pod názvem Divadelní kroužek Beseda. V tomtéž roce nastudovali veselohru Richarda Branalda *Teta Fany postrach rodiny*. Dále byly uvedeny operety *Mé štěstí má plavé vlasy* a *Muziky – muziky* Františka Kmocha.

⁵³ Kronika ochotnického divadla v Křenovicích, jež je soukromým majetkem Divadla A.V.

⁵⁴ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

⁵⁵ Dnešní ulice Široká.

Posledním představením se stala v roce 1947 hra Ulricha Schaffera *Ve znamení býka*.

Jako režiséři v Dramatickém odboru DTJ působili František Červinka, Alois Duša, Ferdinand Kučera, Františka Malíková a Karel Vaverka.

3. Dramatický kroužek při tělovýchovné jednotě Orel

Při TJ Orel byl v roce 1922 založen Divadelní odbor Orla, jehož základnou se stal Spolkový dům č.p. 23⁵⁶, který odkoupila tělovýchovná jednota od Spolkového domu. Ačkoliv se jednalo o jiný soubor, než který se uskupil kolem organizace Sokol, díky pamětníkům víme, že se v něm objevovali ti stejní lidé. Dalo by se říci, že se tyto dva soubory herecky prolínaly.

Repertoár byl narozdíl od klasických her souboru při TJ Sokol převážně zaměřen na hry pro dětského diváka a operety. Nejpopulárnější inscenací se stal bezpochyby *Kašpárek a šmidra*, která se v zimních měsících hrávala téměř každý týden. V hlavní roli exceloval Ladislav Ceněk.

Podle kroniky křenovických ochotníků se též inscenovaly hry pro dospělé, a to především klasická česká dramata a operety, jako například *Kutnohorští havíři* Josefa Kajetána Tyla, *Modrý husar* Rogera Mimiera, *Filosofská historie* Aloise Jiráska, *Jánošík*, *Paličova dcera* Josefa Kajetána Tyla a *Růže z Argentiny* Jára Beneše.

Kromě divadelních představení pořádala organizace TJ Orel také plesy, krojované zábavy, hody dětské dny a další společenské akce.

Po 2. světové válce – po založení jednotného tělovýchovného spolku – přešel celý divadelní soubor TJ Orel i se svým inventářem pod TJ Sokol a činnost dramatického kroužku zanikla⁵⁷.

Nová etapa křenovického ochotnického divadla tedy začíná po roce 1945 ve Spolkovém domě.

⁵⁶ Viz obrazová příloha č. 8.

⁵⁷ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005, s. 396.

4. Poválečná éra ve Spolkovém domě

Ve staronovém souboru se sloučila starší generace ochotníků ze souboru Beseda při DTJ s mladšími herci ze souborů při TJ Orel i při TJ Sokol. Nejvýznamnější postavou se stal Antonín Vorel (1. 3. 1920 – 28. 4. 1984)⁵⁸, který se později uplatnil jako profesionální výtvarník. Z pozice režiséra, výtvarníka a herce udával křenovickému divadlu směr. Vybíral repertoár, navrhoval a realizoval scénické výpravy a mnoho inscenací sám režíroval. Inscenovány byly české i zahraniční hry, jež soubor kromě domovské scény ve Spolkovém domě odehrál také v přírodním divadle na orelském stadionu⁵⁹.

Na repertoáru se objevily rozličné inscenace českých klasických děl jako například *Její pastorkyňa* Gabriely Preissové, *Matka* Karla Čapka, *Václav Hrobčický z Hrobčic* Ladislava Stroupežnického, *Zpovědník* od Franka Tetauera, *Zámecká fortuna* Karla Rudolfa Krpaty, Moliérův *Lakomec*, *Kutnohorští havíři* Josefa Kajetána Tyla, *Maryša* bratří Mrštíků či *Naši furianti* Ladislava Stroupežnického. Poslední hrou nastudovanou a uvedenou ve Spolkovém domě byli *Soupeři* od Františka Götze uvedeni 6.3.1949⁶⁰. Poté se divadelníci natrvalo přestěhovali do sálu U Žďárů v Obecní hospodě č.p. 156 (dříve hostinec pana Ferdinanda Indry)⁶¹.

Od tohoto roku je také možné dopodrobna zkoumat činnost křenovických ochotníků, jelikož veškeré podrobné zápisy o uvedených inscenacích, dobové divadelní fotografie, divadelní plakáty a programy jsou v kronikách souboru zkompletovány právě od roku 1949.

Z divadelního programu ke hře Františka Götze *Soupeři*⁶² z roku 1949 se poprvé dozvídáme o průběhu zkoušek a o celkovém vzniku této inscenace. Antonín Vorel popsal proces zkoušek takto. „Zkoušelo se šest týdnů, týdně byly 3-4 zkoušky, nejméně tříhodinové. (...) V každé zkoušce byl samozřejmě režisér,

⁵⁸ Viz obrazová příloha č. 17.

⁵⁹ Viz obrazová příloha č. 6.

⁶⁰ Deník divadla Újezdni rady osvětové, jenž je soukromým majetkem Divadla A.V.

⁶¹ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

⁶² Program ke hře Františka Götze *Soupeři* je možno dohledat v Deníku divadla Újezdni rady osvětové, jenž je soukromým majetkem Divadla A.V.

inspicient a později nápověda a jiní. Režisér se musil na svou práci dobře připravit, herci se musili naučit svým rolím z paměti, inspicient si musil připravit spoustu věcí atd. (...) A teď si k tomu připočtete práci na zhotovení nových dekorací (návrh, stolaři, namalování), práci osvětlovače, nápovědy, kulisáků (...), teď všechnu organizační práci, obstarání kostýmů, přípravu programu a mnohé jiné.“ Díky tomuto zápisu tedy víme, že ačkoliv stále mluvíme a amatérském divadle, přístup ochotníků ke zkoušení a realizaci inscenace byl velmi zodpovědný, téměř poloprofesionální.

V dobových materiálech ONV Vyškov je možno dohledat žádost křenovických ochotníků ze dne 7.1. 1946 o povolení založit Divadelní spolek Tyl. Velitelství stanice SNB v Křenovicích muselo prošetřit, zda nový spolek „(...) neodporuje svým zamýšleným účelem nebo zařízením právního řádu nebo není nebezpečný a zda jeho utvoření jest v zájmu veřejném.“⁶³ Vyšetřování prokázalo, že „(...) spolek neodporuje svým zamýšleným účelem nebo zařízením právního řádu a ani není státu nebezpečný.“⁶⁴ Ovšem i přesto Zemský národní výbor v Brně zakázal utvoření Divadelního spolku Tyl, protože „(...) Účel, který si nově tvořící spolek vytkl v §2 předložených stanov je již sledován po právu trvajícím spolkem ‚Divadelní spolek Beseda‘ se sídlem v Křenovicích. Mohou tudíž členové zamýšleného spolku vyvíjeti svou činnost v tomto spolku, poněvadž veřejný zájem vyžaduje, aby sledování téhož účelu nebylo tříštěno, ale naopak, aby docházelo k účelnému soustředění všech snah směřujících k témuž cíli.“⁶⁵ Díky tomuto usnesení Divadelní spolek Tyl nikdy nevznikl.

⁶³ Fond Okresní národní výbor okresu Vyškov, karton 32 – Spolkové organizace, folio 1-6, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

5. Konec 40. let v Obecní hospodě

V březnu roku 1949 byl při Místní radě osvětové⁶⁶ založen Divadelní odbor Svazu české mládeže, jenž zpočátku uváděl především malé estrády a pohádky. V březnu téhož roku byla inscenována dětská hra Václava Vaňátka a Jaroslava Mecera *Chlapci z rybářské uličky*. Pod hlavičkou Místní rada osvětová byla nastudovaná i slavná hra Aloise Jiráska *Filosofská historie*, která měla úspěch i na meziměstských divadelních soutěžích (například ve Slavkově). V tomtéž roce se na scéně objevila také dramata *Rozkaz* od L. Bublíka a *Půlnoční vlak* Arnolda Rydleyho.

V divadelním programu ke hře *Půlnoční vlak*⁶⁷ uvedené 25. a 26. 12. 1949 se výbor Divadla Místní rady osvětové zmiňuje o rekonstrukci jeviště, jež mohla být uskutečněna díky finanční podpoře Místního národního výboru⁶⁸. Vybudováním ochozu se zvětšil prostor zákulisí, pro ochotníky byla dále přistavěna klubovní místnost využívaná jako divadelní šatna a v neposlední řadě byla zakoupena nová osvětlovací technika. Všechny tyto úpravy vedly k tomu, že soubor mohl uvádět technicky náročnější inscenace.

Vedoucím divadla se stal Jan Pospíšil, který společně s Antonínem Vorlem režiroval většinu her. V roce 1950 nazkoušeli *Mordovou rokli* Miroslava Stehlíka, *Les A. N. Ostrovského* a v rámci Vavříneckých hodů uvedeného Moliérova *Chudáka manžela*. Na podzim se hrál písničkový pořad *Po starých zámeckých schodech* spolu s jednoaktovkou Jana Nerudy *Prodaná láska*. Sezónu zakončila inscenace Galiče Dasajeva *Volá vás Tajmír* v režii Jana Pospíšila a Miloše Robeše j.h.

⁶⁶ Místní rada osvětová – později přejmenováno na Divadlo osvětové komise, v roce 1951 pak na Divadlo újezdni osvětové besedy.

⁶⁷ Divadelní program ke hře *Půlnoční vlak* je možno dohledat v Deníku divadla Újezdni rady osvětové, jenž je soukromým majetkem Divadla A.V.

⁶⁸ Místní národní výbor, dále jen MNV.

6. Padesátá léta

Ke stému výročí narození Aloise Jiráska byla 12. a 13.5.1951 uvedena jeho hudební komedie *Záhořanský hon*. Vznik této inscenace byl dopodrobna popsán v Deníku divadla Újezdni osvětové besedy v Křenovicích. Průběh každé z celkových sedmnácti zkoušek zde byl zaznamenán v přesném pořadí i s datem. První informativní zkouška proběhla 30.3. takto: „Režisér rozebírá hru, vyzvedá její ideu, hlavní smysl, podává stručnou charakteristiku jednotlivých postav. Každý herec obdržel od režiséra psanou charakteristiku a životopis své postavy spolu s rozbořem hry. Po hodinové debatě bylo započnuto se čtením“⁶⁹. Dále tento zápis obsahuje také hodnocení provedené hry – „(...) Herecký projev byl ukázněný a dosáhl úspěchu u diváka, zpěvní vložky nedosáhly již takového účinku a hudba nedosáhla ani té nejnižší úrovně požadované při provádění hudby(...)“⁷⁰ - a zhodnocení režiséra.

Ze zápisu se dále dozvídáme, že průměrná doba zkoušení byla přibližně šest týdnů – od zkoušek čtených, přes individuální až k závěrečným generálním. Také se dá soudit, že inscenace nebyla připravována pouze pro domovskou scénu, ale že se počítalo s dalším uvedením v některé z okolních obcí. S touto hrou hostovali křenovičtí ochotníci v Holubicích.

V tomtéž roce proběhlo také představení v přírodě s názvem *Třetí zvonění* od V. Šlecha v režii Huberta Tenka. V lednu roku 1952 se zde konal první maškarní ples s kulturním programem a v březnu byla odehrána inscenace Ilji Prachaře *Hádají sa o rozumné* v režii Jana Pospíšila.

V této době existovala v ochotnickém divadle taneční a baletní skupina pod vedením Heleny Jelínkové a Věry Bartákové. Velkou událostí se v roce 1952 stalo baletní ztvárnění hudebního cyklu Bedřicha Smetany *Má vlast*, z něhož byly předvedeny části *Vltava*, *Z českých luhů a hájů*, *Šárka* a *Vyšehrad*.

Během křenovických hodů v roce 1952 uvedli divadelníci v přírodním divadle na orelském stadionu⁷¹ hru Carla Goldoniho *Sluha dvou pánů*. Režie a

⁶⁹ Deník divadla Újezdni rady osvětové, jenž je soukromým majetkem Divadla A.V.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Nynější amfiteátr na bývalém orelském stadionu, viz obrazová příloha č. 6.

výpravy se ujal Antonín Vorel, který upravil původní text a napsal také scénickou hudbu.

Padesátá léta byla pro Křenovice velmi úspěšná. Soubor se rozrostl o několik nových členů. Repertoár zpočátku sestával především z pohádek, později začali ochotníci uvádět světově proslulé komedie a v neposlední řadě také hudební programy.

Pro každou hru byla navržena zvláštní, vtipně jednoduchá scéna, vyráběly se další kulisy, nábytek i drobné rekvizity. Také po technické stránce měl soubor lepší zázemí než dříve. Pro zdokonalování režijní a herecké práce bylo uspořádáno několik praktických divadelních seminářů – takzvané I. a II. dramatické studio⁷².

V roce 1951 si členové souboru postavili nový sklad kulis. Dále proběhla úprava letního jeviště a na jeviště domovské scény byla zavedena elektrická instalace⁷³.

I nadále bylo možné zakoupit si vstupenky v předprodeji u Žáčků. Díky dobovým divadelním plakátům také víme, že cena vstupného se pohybovala od 3 do 10 Kčs⁷⁴.

Ochotníci uvedli každý rok průměrně dvě hry. V roce 1953 nastudovali *Úklady a lásku* od Friedricha Schillera a Ostrovského *Bouři*. V následujícím roce *Mirandolinu* Carla Goldoniho a *Dámy a husary* Alexandra Fredra. V letech 1955 a 1956 byla uvedena vždy pouze jedna hra a to *Dům u doktorů* Evžena Vítkovského a *Děvče z předměstí* J. N. Nestroye v úpravě J. Piskáčka. V roce 1957 křenovičtí ochotníci nazkoušeli *Evženii Grandetovou* od Honoré de Balzaca, *Svátek pana ředitele* Z. Skovroňského a hru Bronislava Nušiče *Dr.* O rok později na své scéně uvedli Moliérova *Scapinova šibalství* a *Liják* Petara Petroviče.

Rok 1959 byl divadelně velmi produktivní, jelikož se křenovickým ochotníkům podařilo uvést hned 5 inscenací v průběhu necelých devíti měsíců. V lednu roku 1959 se konal již tradiční ples s kulturním programem. 21. března měla premiéru hra Jiřího Voskovce a Jana Wericha *Helenka je ráda aneb Slaměný klobouk*, v květnu pak inscenace Františka Kožíka *Přátelství*. Ke slavnostnímu

⁷² Program k dramatickému studiu viz obrazová příloha č. 11.

⁷³ Deník divadla Újezdní rady osvětové, jenž je soukromým majetkem Divadla A.V.

⁷⁴ Kronika ochotnického divadla v Křenovicích, jež je soukromým majetkem Divadla A.V.

otevření koupaliště připravil soubor estrádní pořad *Pod vodou, za vodou*. V říjnu měla premiéru veselohra Karla Krpaty *Hvězdy nad hradem* a v prosinci hra *Mášenka* N.A. Afinogeda.

7. Šedesátá léta a spartakiáda

V roce 1960, k 15. výročí osvobození naší republiky, byly uvedeny hry *Ruští lidé* Konstantina Simonova, pohádka Jiřího Bareše *O Honzovi a princezně Zlatovlásce* a také veselohra Carla Goldoniho *Poprask na laguně*.

Díky několika úspěchům ochotnického souboru uvolnil kulturní referát KNV⁷⁵ devizy k nastudování hry francouzského spisovatele Romaina Rollanda *Hra o lásce a smrti*⁷⁶. Z děl zahraničních autorů bylo totiž nutné platit autorský honorář v západní měně. Právě k tomuto představení byla v týdeníku *Náš život*⁷⁷ uvedena jedna z nejstarších dochovaných recenzí, v níž autor zhodnotil představení velmi pozitivně: „(...) V dobře připravené a promyšlené režii B. Jelínka a vtipné scéně A. Vorla, který poprvé v historii našeho divadla uvedl hru na šikmou plochu téměř celého jeviště, byla sehrána hra, která dokázala stále vzrůstající úroveň celého souboru.(...)“⁷⁸.

I přes nesporné úspěchy křenovických ochotníků se hlavní opora tohoto souboru, Antonín Vorel, na začátku šedesátých let věnuje stále více profesionální činnosti v brněnském Divadle Na Výstavišti a spolupráci s místními ochotníky omezuje jen na dramaturgii a některé scénické výpravy. Mnoho lidí, ať už technici, herci, nebo režiséři, v této době ze souboru odcházejí.

Vedení souboru se však nadále snažilo, aby byla činnost divadla nepřetržitá. Každoročně se nastudovaly tři až čtyři hry pro dospělé a jedno až dvě představení pro děti.

V roce 1961 se předsedou Osvětové besedy stal Josef Fuxa a režie se ujal Josef Aulehla, který se souborem nastudoval Šípkovou Růženku, hru A. G. Petermanna *Premiéra se odkládá*, Arbudzovu *Irkutskou historii*, *Příběhy vltavského vodníka* Františka Langra a v roce 1962 úspěšnou komedii Oldřicha Daňka *Svatba*

⁷⁵ Krajský národní výbor, dále jen KNV.

⁷⁶ Fond Místní národní výbor Křenovice, karton 7, inventární číslo 14, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁷⁷ Týdeník *Náš život* vycházel v letech 1952 až 1990. Ovšem v knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově je archivován až od roku 1961 do roku 1990 a není plně zkompletován.

⁷⁸ *Náš život*, ročník IX., číslo 1, 7.1.1961, s. 3.

sňatkového podvodníka. V roce 1963 uvedli ochotníci na své scéně slavnou hru Karla Čapka *R.U.R* v režii Břetislava Jelínka.

Na scénických výpravách začíná v 60. letech vedle Antonína Vorla pracovat i Ludvík Čermák. Podle dobových fotografií k jednotlivým inscenacím, které jsou součástí kronik křenovických ochotníků, ale i z recenzí na jednotlivá představení uveřejněná v týdeníku *Náš život* můžeme usoudit, že jeho scénografická práce se držela nastoleného trendu vtipných ovšem jednoduše účelových scén, s nimiž se dá lehce manipulovat⁷⁹.

Také kostýmy⁸⁰ hrály při představeních stále velice důležitou roli. Z fotografií je jasné, že jejich šití a úprava musely být finančně náročné, protože každá inscenace měla své vlastní kostýmy, které korespondovaly s charakterem dané hry. Důležitou a neodmyslitelnou součástí kostýmů bylo také propracované a nápadné divadelní líčení⁸¹.

V roce 1964 přerušil soubor na čas svou činnost, jelikož sál se využíval k jiným účelům. Nacvičovala se zde spartakiáda, sloužil také jako školní jídelna a pohostinství. V místnosti vedle jeviště byla zřízena školní kuchyně. Tyto podmínky značně ztěžovaly zkoušení hry Karla Čapka *R.U.R.*. Proto zaslal výbor divadla dopis MNV i Osvětovému domu ve Slavkově, v němž zažádal o zajištění podmínek pro další činnost. Divadelníci například požadovali, aby „...2 hod. před daným představením byla mimo předsálí uzavřena také výčepní místnost a dána k dispozici pouze návštěvníkům divadla na zakouření, příp. občerstvení o přestávce (...)“⁸².

Ačkoli se podmínky zlepšily jen částečně, v roce 1965 se soubor účastnil okresní přehlídky s hrou Ludvíka Aškenazyho *Host* v režii Břetislava Jelínka. V příštím roce byla uvedena pohádka *Moudrého oživování mrtvých* a antická hra G.Figueireda *Liška a hrozny*. V další sezoně pak *Intelligenti* Milana Jariše. Soubor nastudoval ročně jednu, výjimečně dvě hry. S odchodem starších a zkušených techniků (osvětlovačů, zvukařů, rekvizitářů) se zkomplikovala příprava inscenací i po technické stránce. Postupně však přicházeli mladí herci i jevištní technici.

⁷⁹ Viz obrazová příloha č. 12.

⁸⁰ Viz obrazová příloha č. 13.

⁸¹ Viz obrazová příloha č. 14.

⁸² Fond Místní národní výbor Křenovice, karton 7, inventární číslo 14, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

Pohádku *Kašpárek, Honza a zakletá princezna* nastudoval v roce 1968 s novými herci Josef Fuxa, zatímco veselohry *Kaviár nebo čočka* autorů Scaraicciho a Tarabusiho a *Brouk v hlavě* Georgese Feydeaua z téhož roku vznikly pod vedením Břetislava Jelínka. Předsedou divadla se v roce 1967 stal Jiří Andráši.

8. Léta sedmdesátá a osmdesátá

Začátkem sedmdesátých let uvedli ochotníci klasickou hru P. Hamiltona *Plynové lampy*, dále *Třetí sestru* Pavla Kohouta a pohádku *Královnin prsten*. V recenzi k představení *Plynové lampy* vyzdvihl její autor Bohumil Robeš především výkon představitele detektiva, Josefa Fuxy. Ocenil inscenační postupy křenovického divadla a vyzdvihl i výpravu Ludvíka Čermáka: „(...) Suverénem jeviště se stal Josef Fuxa jako detektiv. Preciznost mluvy, sebejistota jednání, schopnost ovládnout prostor jeviště jsou znakem staré školy křenovického divadla (...) Režie Slávka Jelínka spolu s výstižnou výpravou Ludvíka Čermáka odvedla tedy dobrou práci (...).“⁸³ Ovšem v následujících letech díky odchodu dalších členů souboru a iniciátorů činnosti divadlo stagnuje.

V roce 1978 vzniklo z iniciativy Jiřího Pospíšila pod záštitou Osvětové besedy divadélko Forum. Jednalo se o malou hudební skupinu, v níž několik mladých herců a hostů uvedlo zhudebněné bajky a veršovanou hru J. A. Krylova *Trumf* v pásmu nazvaném *Trumf lenivého kupida*, další rok pak hudební pásmo *Jubileum Václava K.* autorů Říčánka a Opluštila. Režie se ujal Jiří Cenek, který se později stává kmenovým režisérem křenovického divadla. V roce 1979 nastudoval také hru Oldřicha Daňka *Sňatková podvodnice*.

Hra Miroslava Horníčka *Malá noční inventura* z roku 1982 byla sice poslední, ovšem opět úspěšnou režii Břetislava Jelínka: „(...) Nastudování moudré komedie (...) se totiž křenovickým ochotníkům povedlo. (...) Výkony tří hlavních představitelů byly opravdu kvalitní. (...) Režiséru Slávku Jelínkovi v jeho práci hodně pomohla i vtipně řešená scéna, která i na poměrně malém jevišti ponechávala hercům dostatek prostoru. Jejím autorem byl (...) Ludvík Čermák. (...)“⁸⁴

Vedení divadla na čas přebrala Věra Mikulková, která v letech 1982 – 1983 režírovala dvě pohádky – *Šíleně smutnou princeznu* Pavla Gryma a klasickou ruskou pohádku, jejíž název se však nedochoval. Po ní se vedení divadla ujal opět

⁸³ *Náš život*, ročník XVIII, číslo 22, 5.6.1970, s. 3.

⁸⁴ *Náš život*, ročník XXX, číslo 19, 14.5.1982, s. 4.

Josef Fuxa. Velký divácký ohlas si získala pohádka H. Lisické a J.M. Bourka *Ženich pro čertici* z roku 1984 v režii Jiřího Cěnka.

V polovině osmdesátých let se změnil původní dramaturgický plán zaměřený především na klasické hry slavných českých i světových dramatiků. Vzhledem k tomu, že herecký soubor nebyl schopen nadále studovat klasická dramata přešel k zábavnějšímu a lehčímu repertoáru.

V režii Jiřího Cěnka bylo v duchu nového dramaturgického plánu uvedeno představení z repertoáru divadla Večerní Brno *Drak je drak* autorů Skály, Pantůčka a Fuxe.

9. Divadlo Antonína Vorla

V roce 1984 zemřel dlouholetý organizátor, režisér, výtvarník a spolupracovník souboru Antonín Vorel. Byl profesionálem, který působil v několika krajských, ale také brněnských divadlech, a jako výtvarník se dokázal prosadit i v zahraničí. Zároveň byl tím, kdo pozvedl úroveň křenovických ochotníků. Na počest jeho památky se místní divadlo přejmenovalo na Divadlo Antonína Vorla a pod tímto názvem funguje dodnes.

Pod hlavičkou Divadlo A. V.⁸⁵ byla v roce 1985 nastudována hra Jiřího Voskovce a Jana Wericha *Balada z hadrů*, k níž hudbu Jaroslava Ježka nahrála slavkovská hudební skupina. Začátek roku 1986 byl však kritický. Po uvedení hry Vladimíra Fuxe *Hamlet IV. aneb Cirkus Elsinor*, která nešetřila kritikou komunismu, přišlo na Okresní národní výbor⁸⁶ udání a celý soubor byl obviněn z nedovoleného napadání režimu. Někteří ochotníci byli dokonce vyšetřováni Státní bezpečností a divadlu hrozil zákaz činnosti. Ale díky MNV byl tento zákaz zamítnut. Ovšem na zkoušky dalších inscenací dohlíželi cenzoři, kteří kontrolovali průběh zkoušení i výběr her⁸⁷.

Divadlo se tedy opět vrátilo k bezproblémovým pohádkám a hrám, které „pobaví“ obecenstvo aniž by rozhořčily cenzuru. V roce 1987 nastudoval soubor hru Boženy Fixové *Kterak se čert o princeznu pokoušel*, o rok později pak ruskou pohádku *Střevíce se zlatými přezkami*.

I když se technické zázemí poněkud zlepšilo, většina vybavení již byla značně opotřebovaná. Národní výbor tedy uvolnil peníze a Divadelní technika Újezd u Brna provedla rekonstrukci elektroinstalace jeviště. Byla pořízena moderní stmívací jednotka, nové reflektory, osvětlovací pult pro osmnáct světel, který nahradil starý pult pouze pro šest světel, ale i nová opona a černé sametové horizonty. Pro inscenaci *Střevíce se zlatými přezkami*, kde byla na scéně nutná

⁸⁵ Tato zkratka se od roku 1984 užívá jako oficiální název divadla.

⁸⁶ Okresní národní výbor, dále jen ONV.

⁸⁷ Fond Místní národní výbor Křenovice, karton 7, inventární číslo 14, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

přítomnost kolotoče, byla zhotovena malá divadelní točna, kterou divadelníci využívali i v dalších letech⁸⁸.

Skrytá kritika tehdejšího režimu se objevila i ve hře Jiřího Voskovce a Jana Wericha *Kat a blázen*. Hudbu Jaroslava Ježka nahrála opět slavkovská hudební skupina a písní *Nebud'te lidé hluší*, kterou účinkující zpívali na závěr, trefně mířili na zastánce komunismu.

V roce 1988 umírá ve věku 58 let herec, režisér, organizátor poslední éry ochotníků, kteří začínali po 2. světové válce, principál křenovických ochotníků, Josef Fuxa.

⁸⁸ Kronika ochotnického divadla v Křenovicích, jež je soukromým majetkem Divadla A.V.

10. Divadlo nové éry

Od počátku devadesátých let, kdy MNV nahradilo obecní zastupitelstvo, není divadlo samostatným subjektem, který si sám hospodaří, ale veškeré náklady hradí obec. Vzhledem k tomu, že i sál Místního kulturního střediska (dříve sál U Indrů a později U Žďárů), který se nachází v již několikrát zmiňované Obecní hospodě č.p. 156, jeviště a příslušenství jsou majetkem Křenovic, hradí obec také jejich provoz. Právě v těchto prostorách se odehrávají mnohé kulturní akce obyvatel Křenovic. Například plesy obecního úřadu, sportovní plesy, představení dětského divadla, které funguje jako kroužek místní základní školy, Klubové večery Divadla A. V.

První inscenací nastudovanou v 90. letech se stala *Čarodějnická pohádka* Pavla Doležala. V roce 1991 byla uvedena populární hra Jiřího Brdečky *Limonádový Joe* za doprovodu živé hudby, která byla velmi kladně hodnocena. „(...) Hru upravil a zrežiroval Jiří Cenek. (...) Na jednoduché, ale funkční scéně, kterou podle návrhu L. Čermáka zhotovila soukromá firma Josef Fuksa, jsme se mohli octnout v časech Divokého západu. Hlavní podíl měli herci, všichni bez rozdílu hráli, zpívali, tančili (a stříleli) výtečně. (...) Ale podíl na tomto představení mají všichni (...) a v neposlední řadě hudba. (...)“⁸⁹. Divadelníci tedy i v tomto období na scénografii spolupracovali s Ludvíkem Čermákem, jehož jednoduše účelové scény se stále těšily značné oblibě.

Ovšem po této inscenaci divadlo na čas přerušilo svoji činnost. Jednak pro nedostatek času členů divadelního souboru, ale částečně také kvůli dočasné tvůrčí krizi a neschopnosti nastudovat jakoukoliv hru.

Až v roce 1995 měla premiéru hra Jiřího Menzla *Tři v tom*, upravená režisérem Jiřím Cenkem, s písněmi a hudbou Zdeňka Pospíšila. V roce 1997 nastudoval soubor pod režijním vedením Zdeny Vyhnánkové hru Františka Ringo Čecha *Dívčí válka*. Ještě v témže roce byla uvedena hra Miroslava Horníčka *Tři Alberti a slečna Matylda* v režii Zdeňka Julínka. Komédie Raye Cooneyho *Peklo v hotelu Westminster*, kterou připravila v roce 1998 Zdena Vyhnánková s mladými herci, zaznamenala velký divácký úspěch i mimo křenovické jeviště. Veselá

⁸⁹ *Vyškovské noviny*, ročník II, číslo 19, 17.5.1991, s. 4.

pohádka Vlastimila Nováka a Stanislava Oubrama *Loupežnické koření* stejné režisérky měla o rok později úspěch nejen u malých, ale také u dospělých diváků.

Sál místního kulturního střediska v Obecní hospodě prošel v tomto období hned dvěma rekonstrukcemi. První proběhla v letech 1996 – 1997 a týkala se pouze již zmiňovaného sálu, ovšem v roce 2001 byl zrekonstruován i zbytek interiérů Obecní hospody spolu s přilehlým dvorem. Poté, co v polovině osmdesátých let získal divadelní soubor novou světelnou techniku, byla v roce 1999 zakoupena také ozvučovací aparatura a mikrofony, které soubor využívá v muzikálech nebo v hrách se zpěvy.

Muzikál na motivy knihy R. W. Bradforda *Černošský Pán Bůh a pání Izraeliti* v režii Františka Klačky j.h., který soubor uvedl v roce 1999 i na celostátní přehlídce vesnických divadel Krakonošův podzim ve Vysokém nad Jizerou, zaznamenal první velký úspěch na celostátní přehlídce. Muzikál uspěl nejen u poroty, ale především u diváků.

Hra Friedricha Dürrenmatta *Herkules a Augiášův chlév*, jež měla premiéru v roce 2000, byla na krajské přehlídce v Němčicích na Hané nominována na přehlídku celostátní. Zde získal Jiří Cenek cenu za režii, Zdeněk Julínek za dramaturgii a Hanuš Mazel spolu s Josefem Fuksou byli oceněni za ztvárnění postav jevištních techniků, jimiž také ve skutečnosti v křenovickém divadle jsou.

V roce 2001 si člen hereckého souboru Marek Pukl⁹⁰ pro svůj režijní debut vybral francouzskou komedii Alaina Reynauda Fourtona *Monsieur Amédé*. Další premiérou roku 2001 se stala *Žebrácká opera* Václava Havla v režii Jiřího Cenka. Koncem téhož roku uvedli ochotníci i bláznivou komedii Raye Coonyho *Jedna plus jedna jsou tři* pod režijním vedením Zdeny Vyhnánkové.

Členové křenovického spolku historického šermu Buhurt postavili na dvoře Obecní hospody repliku středověké tvrze, která ochotníky inspirovala k nastudování upravené hry Václava Klimenta Klicpery *Hadrián z Římsů*, již následně uvedli pod širým nebem. „ (...) Nakonec byla hra upravena zásadním způsobem a děj zasazen na tvrz Křenov. Navíc bylo složeno několik původních písní. (...) Z historické

⁹⁰ Marek Pukl, člen nynějšího hereckého souboru Divadla A.V. Poprvé se na jevišti objevil v roce 1994 v silvestrovském představení režisérky Zdeny Vyhnánkové. Sám režíroval pouze hru *Monsieur Amédé*, ale k inscenacím *Hadrián z Římsů* a *Pohádka ze smetiště* zkomponoval a nahrál hudbu.

frašky tak vznikla komedie se zpěvy. (...)“⁹¹. Hudbu k této inscenaci složil Marek Pukl a o hereckou spolupráci byli požádáni také členové spolku historického šermu Buhurt.

Koncem roku 2002 byla v nové úpravě znovu uvedena pohádka *Ženich pro čertici* Heleny Lisické a Josefa Miroslava Bourka. Klavírní doprovod a nastudování písní měla na starost Marie Cenková. Pohádka měla u diváků opět velký úspěch, ale kvůli vážnému úrazu jednoho z členů souboru byla uvedena pouze jednou.

Nastudování muzikálu *Divotvorný hrnec* v úpravě Jiřího Voskovce a Jana Wericha z roku 2003 bylo zajímavé už tím, že se na malém ochotnickém jevišti zároveň sešlo 17 účinkujících. Režie se ujal opět Jiří Cenek, hudba byla nahrána pod vedením profesora brněnské konzervatoře Rudolfa Zavadila, korepetice se ujala Marie Cenková a choreografii připravila Jana Schnizelová. Právě verze Jiřího Voskovce a Jana Wericha, která vnesla do amerického originálu české reálie a humor, zajistila tomuto představení mnoho repríz nejen v Křenovicích, ale také v mnoha okolních obcích (například v Rusínově, Újezdu u Brna, Letonicích, Bošovicích).

Zatím poslední uvedenou hrou byla *Pohádka ze smetiště* Jaromíra Sypala. Premiéra proběhla 22. 5. 2004, ale kvůli těhotenství jedné z hlavních představitelek musely být další reprízy odsunuty. Pro rok 2005 chystal soubor nastudování Goldoniho slavné komedie *Poprask na laguně* pod režijním vedením Jiřího Censka, kterou však nahradili znovuuvedením hry Vladimíra Fuxe *Hamlet IV. aneb Cirkus Elsinor*.

Ačkoliv v posledních letech neexistuje žádný přesný dramaturgický plán, je v Divadle A.V. zvykem nastudovat 2 hry ročně - takzvané velké a malé představení. Vzhledem k tomu, že se jedná o ochotnický soubor, jedním z nejdůležitějších aspektů jejich existence je vhodný výběr repertoáru. Vždy je nutné inscenovat hru, která by upoutala pozornost širokého publika a zároveň odpovídala technickým i uměleckým možnostem daného souboru. Většinou se jedná o jednu komedii, či muzikál, a jednu kratší, humornou pohádku.

⁹¹ *Vyškovské noviny*, ročník XIII, číslo 21, 24.5.2002, s. 10.

Inscenace se tedy většinou studuje půl roku, přičemž herci se na zkouškách na domovské scéně v Obecní hospodě scházejí každý pátek večer. Vzhledem k tomu, že ne všichni bydlí v Křenovicích, musejí někteří členové souboru na tyto pravidelné zkoušky dojíždět z přilehlých vesnic a měst. Členové hereckého souboru jsou lidé všech věkových kategorií. Na jevišti tak můžeme vidět dospívající mládež, stejně jako zkušené ochotníky v důchodovém věku. Obsazování rolí tedy nebývá velkým problémem. Herci Divadla A.V. jsou většinou obsazováni vzhledem ke svým dispozicím do rolí podobného typu (vtipně glosující stařík, mladý chvástavec, naivní dívka...).

Režisér Jiří Cenek by se dal označit za kmenového režiséra Divadla A.V. S divadelní činností začínal jako herec už v sedmnácti letech ve Večerním Brně v kabaretu *Děláte to taky tak?*. Narodil se 24.4.1945 v Křenovicích, a proto není divu, že se po čase připojil právě k místnímu ochotnickému spolku. V 21 letech se objevil jako herec v představení G. Figueireda *Liška a hrozny* (prem. 28. 5. 1966), kde ztvárnil roli hluchoněmého černocho. První hru režíroval o pár měsíců později, opět v roce 1966. Jednalo se o pohádku *Moudrého oživování mrtvých* (prem. 26. 12. 1966).

Po svém prvním režijním úspěchu se však na delší čas odmlčel, aby se mohl naplno věnovat své práci (vedoucí odboru v železničním stavitelství) a rodině. Ke křenovickým ochotníkům se vrátil až o 12 let později, kdy se ujal režie hry J.A.Krylova *Trumf lenivého kupida* (prem. 17 .2. 1978). V roce 1984 se k divadlu definitivně vrátil uvedením pohádky se zpěvy *Ženich pro čertici* autorů Heleny Lisické a Josefa Miroslava Bourka. Od tohoto okamžiku režíruje Jiří Cenek každoročně jednu až dvě inscenace.

Jiří Cenek je nejen režisérem, ale také dramaturgem. Sám si vybírá hry, jež budou uvedeny a sám si je také upravuje pro potřeby ochotnického divadla. Hercům nechává při zkouškách velkou volnost, pouze jim pomáhá s uchopením role a s detaily, které danou postavu dotváří.

Téměř od začátku své kariéry spolupracuje Jiří Cenek s Ludvíkem Čermákem, jenž má na starosti výtvarné návrhy pro výpravu většiny jeho inscenací. Tyto návrhy pak realizují „scénografové“ Josef Fuksa a Hanuš Mazel, kteří se také

starají o výrobu potřebných rekvizit. Jsou také těmi, kdo zajišťují pro chod divadla nezbytnou komunikaci s obecním úřadem.

Vzhledem k tomu, že křenovické divadlo nemá techniku na takové úrovni, jako jiná profesionální divadla, snaží se používat jednoduché scény, které se během představení nemusí nijak výrazně měnit, protože by na to nebyl ani čas, ani již zmiňované technické vybavení. Proto jsou scény většinou jednoduše účelové, ale také nápadité a vtipné. A pokud je zapotřebí pozměnit prostředí, použijí se různobarevná nasvícení, která dotvoří požadovanou atmosféru. Jevištní dekorace je navrhována účelně i proto, že je třeba brát ohled na hostování v jiných sálech. Je potřeba vyrobit ji tak, aby se mohla lehce skladovat a především převážet. Kostýmy většinou vytvářejí členky souboru ze svých vlastních zdrojů. Dekorace a kostýmy, které je možno využít i v dalších inscenacích se nadále uchovávají v malém skladu, který je součástí Obecní hospody.

Pozvánky na představení divadla Antonína Vorla se objevují v *Křenovickém zpravodaji*⁹². Pro další propagaci využívají členové souboru hlášení v místním rozhlasu a vylepování plakátů, které upozorňují a blížící se představení. Pozvánky na takzvané Klubové večery⁹³, jejichž pořadatelem bývá křenovická ekologická organizace, dostávají obyvatelé Křenovic do poštovních schránek. V roce 2005 začal v trafice U Vorlů předprodej vstupenek na daná představení.

Recenze na téměř každou uvedenou inscenaci vychází po její premiéře ve Vyškovských novinách⁹⁴.

Divadlo A. V. doposud nebylo institucionalizováno a je stále součástí Místního kulturního střediska. Peníze potřebné pro vznik nového představení získává soubor od Obecního úřadu Křenovice. Výdělky za prodané vstupenky tedy patří také Obecnímu úřadu Křenovice.

⁹² *Křenovický kulturní zpravodaj* (tak zněl původní název) začal vycházet v roce 1957. Nejstarší dochované vydání je z listopadu 1957. Grafickou úpravu tohoto měsíčníku navrhl Antonín Vorel.

⁹³ Kromě klasických divadelních představení se v Divadle A.V. pořádají třikrát ročně Klubové večery, během nichž herci odehrají krátké – většinou autorské – představení, po němž následuje beseda s osobností, kterou si vyberou a pozvou sami herci.

⁹⁴ *Vyškovské noviny* vycházejí od roku 1991 jako týdeník. Archivovány jsou v knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově.

Vývoj divadelních plakátů

Velice cenné a nepostradatelné informace, z nichž jsem čerpala při zkoumání repertoáru ochotnických souborů v Křenovicích, lze vyčíst z divadelních plakátů či programů k jednotlivým uvedeným inscenacím, jenž jsou součástí kronik křenovických ochotníků, Deníku divadla Újezdní osvětové besedy v Křenovicích a fondů v archivech .

Ve Státním okresním archivu Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna se dochovaly plakáty z let 1914 až 1919 zvoucí na představení *Vojnarka*, *Památka z válečného lazaretu*, *Ferdinand spí*, *To byla noc*, *Gazdina roba* a *Mistr Jan Hus*⁹⁵.

Všechny jsou jednotně předtištěné, ale údaje o názvu představení, datu konání, hodině a účelu, za kterým bylo představení odehráno (většinou charita pro sirotčí fond, či na stavbu pomníku padlým vojínům v Křanovicích⁹⁶), jsou dopisovány ručně. Předtištěno bylo i místo konání, víme tedy, že divadelní soubor TJ Sokol hrál v sále hostince pana Františka Kachlíře.

Plakáty pro TJ Sokol byly vyrobeny v knihtiskárně pana Antonína Odehnala v Brně.

Do roku 1949 se originálních divadelních plakátů křenovických ochotníků příliš nedochovalo. I přesto však můžeme důležité informace čerpat ze tří plakátů TJ Sokol z roku 1926, které zvaly na operetu Emericha Kalmána *Podzimní manévry* uvedené 25. a 26. prosince 1926, dále na hru Josefa Kajetána Tyla *Paní Marjánka*, *matka pluku* sehrané 15. srpna 1926 a na sletový večer konaný 30. dubna 1926, v rámci kterého byla uvedena jednoaktovka *Sokolská láska* a hra F.V. Krejčího *Povodeň*.

Grafika těchto plakátů je téměř jednotná⁹⁷. Mají především informativní charakter (místo a čas konání, cena vstupného, informace pro předplatitele a stručný obsah hry) a jednoduchý design bez výrazných zdobných prvků. Ovšem pouze z plakátu k operetě *Podzimní manévry* se dozvídáme podrobnější informace týkající

⁹⁵ Fond Sokol Křenovice, karton 2, inventární číslo 34, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, Obec Křenovice a Moravský zemský archiv v Brně 2005.

se samotné inscenace (přesné obsazení postav, jméno režiséra a také osoby zodpovědné za výpravu hry).

Z tohoto období – tedy z doby působení dramatického kroužku při TL Sokol – se dochovaly ještě další čtyři divadelní plakáty. Jedná se o pozvánku na představení *Gejsír* autora K. Scheinpfluga uvedeného 11. prosince 1927. Dále pak plakát kina Jas také z prosince roku 1927, jenž informuje nejen o uvedení nového filmu *Otec Kondelík a ženich Vejvara*, ale také o premiéře veselohry *On mezi pirátkami*. Oba plakáty jsou opět velmi jednoduše řešené, poskytují nám ovšem už podrobnější informace a na plakátu kina Jas si dokonce můžeme přečíst pokyny pro tehdejší návštěvníky kina. Ve stejném stylu byly vytištěny také dva plakáty z roku 1929 k hrám *Monastýr nad tajgou* Zdeňka Štěpánka a *Grand hotel Nevada* Františka Langra.

Posledním dochovaným plakátem před rokem 1949 se nad rozdíl od všech předchozích netýká souboru při TJ Sokol, ale Divadelního kroužku Beseda a jejich představení *Teta Fany postrach rodiny* od Richarda Branalda, které bylo uvedeno 9. března 1941.

Všechny výše zmíněné divadelní plakáty byly vyrobeny v knihtiskárně Josefa Šimka ve Slavkově u Brna.

Od roku 1949 existoval v Křenovicích divadelní kroužek při Místní radě osvětové. Až do roku 1960 se tedy všechny divadelní plakáty týkají právě tohoto souboru. Zajímavostí je, že všechny mají po celých jedenáct let jednotnou grafiku, někdy ozvláštněnou pouze malými odlišnostmi⁹⁸.

Opět měly za úkol především informovat o daném představení. V levém horním rohu se opakovaně objevuje stejný obrázek – usmívající se a šklebící se maska, symbol divadelníků a patrně také znak tohoto souboru. Na plakátech můžeme dohledat přesné obsazení, jméno režiséra a scénografa, ale také zvukaře, osvětlovače, inspicienta, nápovědu a technickou spolupráci. Někdy se k těmto základním informacím přidával také stručný popis dané hry, nebo údaje o jejím autorovi.

⁹⁸ Kronika ochotnického divadla v Křenovicích, jež je soukromým majetkem Divadla A.V.

Od roku 1961 přestaly mít plakáty jednotnou grafiku. Neměly už také pouze informativní charakter, ale získaly i funkci estetickou. Začaly se podobat spíše moderním divadelním programům, než typickým plakátům. Většinou byly ozvláštněny obrázkem či fotografií vztahující se k tématu uváděné hry, nebo k samotné inscenaci. Stalo se téměř pravidlem, že kromě základních informací o obsazení a tvůrcích inscenace, se objevoval také popis hry, případně i jejího autora.

Od roku 1985 jsou programy k jednotlivým představením nejen plně potřebných informací o inscenátorech a hercích, ale jsou také pravidelně zdobeny vtipně jednoduchou, černobílou grafikou, která se opět nějakým způsobem váže k tématu dané hry⁹⁹.

⁹⁹ Kronika ochotnického divadla v Křenovicích, jež je soukromým majetkem Divadla A.V.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila zmapovat dlouhý a rozmanitý vývoj amatérského divadla v Křanovicích. Abych nezkoumala to, co již prozkoumáno bylo, vybrala jsem si jedno konkrétní ochotnické divadlo a podrobně sledovala jeho historii až do dnešní doby.

Jelikož jsem si pro svůj výzkum vybrala ochotnické divadlo v Křenovicích, bylo nemožné, nezmínit se alespoň v krátkosti o obci samotné. Její historie je velice dlouhá a rozmanitá, což můžeme usuzovat z toho, že první písemné zmínky pocházejí z roku 1222.

Ačkoli se tato obec neřadí mezi největší, její kulturní život je rozmanitý a neomezuje se pouze na představení místního ochotnického souboru Divadla A. V. Právě současnému kulturnímu dění je věnována další kapitola mé práce. Koná se zde například každoroční mezinárodní folkový festival *Pod křenovsko májů*. Zároveň tu působí několik rozmanitých zájmových uskupení. S ochotnickým divadlem nejednou spolupracovala skupina historického šermu Buhurt, fungují zde folklorní kroužky Křenováček a Křenovák i dětský divadelní soubor podporovaný místní základní školou.

Vzhledem k tomu, že nynější Divadlo A. V. funguje v Křenovicích více než sto let, prošlo pochopitelně během svého působení mnoha změnami. Většina z nich byla zapříčiněna především politickou situací v naší zemi. Jeho vývoj jsem zachytila v několika podkapitolách členěných zhruba po desetiletích.

Počátky křenovického divadla lze vysledovat až do roku 1888, kdy byla uvedena hra J. L. Turnovského *Starí blázni*. Skutečným začátkem kontinuálního působení ochotnického divadla byl však rok 1903, kdy byl při TJ Sokol Křenovice založen dramatický kroužek. Ten fungoval až do roku 1914 a jeho dočasně pozastavená činnost byla obnovena po skončení 1. světové války v roce 1918. Soubor uváděl hry až do konce 2. světové války. Repertoár Sokolského divadla byl zaměřen především na uvádění známých děl převážně českých autorů.

V roce 1920 vznikl nový divadelní soubor pod hlavičkou DTJ. Jeho slibný vývoj narušila až 2. světová válka. Ochotníci se ovšem znovu sešli v roce 1941,

tentokrát pod názvem Divadelní kroužek Beseda. Také tento soubor uváděl především slavná česká dramata, ale také u publika velmi populární operety.

Roku 1922 vznikl při TJ Orel souběžně se souborem DTJ další divadelní kroužek. Narozdíl od klasického repertoáru Sokolského divadla se tento soubor zaměřil převážně na dětského diváka a operety.

V poválečné době se sloučila starší generace ochotníků ze souboru pod hlavičkou Dělnické tělovýchovné jednoty s mladšími herci ze souboru při TJ Sokol pod uměleckým vedením výtvarníka Antonína Vorla. V roce 1949 byl při Místní radě osvětové založen také Divadelní odbor svazu české mládeže, jenž uváděl především malé estrády a pohádky. Padesátá léta byla pro křenovické ochotníky velice úspěšná a soubor přešel pod hlavičku Místní rady osvětové. V roce 1964 přerušilo divadlo na čas svoji činnost a do konce 70. let uvedlo jen několik málo her.

Ovšem v roce 1978 vzniklo pod záštitou Osvětové besedy nové divadlo Forum. Jednalo se o malou hudební skupinu mladých herců. Divadlo Místní rady osvětové začalo opět naplno fungovat koncem 70. let.

Po smrti Antonína Vorla v roce 1984 bylo toto divadlo přejmenováno na Divadlo Antonína Vorla a pod tímto názvem působí dodnes. V polovině 80. let se také zcela změnil dramaturgický plán zaměřený původně na klasická dramata předních českých i světových autorů. Soubor dal přednost zábavnějšímu repertoáru v podobě muzikálů a pohádek, čehož se soubor drží dodnes.

Je nesporné, že amatérské divadlo mělo velký vliv na kulturní vývoj naší země. Ačkoliv byl tento vliv nejvíce patrný především během doby národního obrození, je zřejmé, že i v dnešní době má ochotnické divadlo v kulturním životě Čechů své místo. Především pak v menších obcích, jejichž obyvatelé nemají možnost navštěvovat představení ve velkých profesionálních divadlech.

Právě nedostatek dostupných kulturních akcí je možná jedním z důvodů, proč mohlo dnešní křenovické Divadlo Antonína Vorla přežít i po rozmachu stále populárnějšího televizního vysílání.

Summary

The amateur theaters have a very long tradition in our country so it is necessary to investigate its history. The aim of my work was to outline the evolution of the amateur theatricals in small town Křenovice.

The theatricals act there more than one hundred years. During this long period they have staged many productions. Despite the fact that Křenovice is a small town there were simultaneously more than just one ensemble. They came under different organizations and this influenced their repertoire. Nowadays there is only one company which focuses on musicals, comedies and fairy tales.

My attempt was to describe not only the theatrical events but the history and cultural life of this town as well.

PRAMENY

Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna:

Fond Archiv obce Křenovice, karton 4, inventární číslo 65.

Fond Kniha protokolní Čtenářského spolku Otakar v Křenovicích (z nezpracovaného fondu Čtenářský spolek Otakar Křenovice).

Fond Místní národní výbor Křenovice, karton 7, inventární číslo 14.

Fond Okresní národní výbor okresu Vyškov, karton 32 – Spolkové organizace, folio 1-6.

Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31.

Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 32.

Fond Sokol Křenovice, karton 2, inventární číslo 34.

Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově:

Náš život, ročník IX, číslo 1, 7.1.1961, s. 3.

Náš život, ročník X, číslo 20, 18.5.1962, s.3.

Náš život, ročník XVIII, číslo 22, 5.6.1970, s.3.

Náš život, ročník XXX, číslo 19, 14.5.1982, s. 4.

Vyškovské noviny, ročník II, číslo 19, 17.5.1991, s. 4.

Vyškovské noviny, ročník XIII, číslo 21, 24.5.2002, s. 10.

Soukromý archiv křenovického Divadla A. V.:

Deník divadla Újezdní osvětové besedy v Křenovicích.

Divadelní programy k jednotlivým představením křenovického souboru archivované od roku 1926.

Fotografie z jednotlivých představení archivované od roku 1949.

Jmenný seznam ochotníků působících v křenovickém divadle od roku 1949.

Kroniky ochotnického divadla v Křenovicích.

Seznam her uvedených v křenovickém divadle od roku 1949.

Videozáznamy her uvedených od roku 1995.

Internetová prezentace na www.politavi.cz

LITERATURA

- BARTOŠ, Jaroslav: *Dějiny českého divadla I.* Praha, Academia 1968.
- BARTOŠ, Jaroslav: *Dějiny českého divadla II.* Praha, Academia 1969.
- BARTOŠEK, Oldřich: „Křenovice od ‚sametové revoluce‘ po současnost“, in: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.
- BRABEC, Jan: *Dějiny českého divadla III.* Praha, Academia 1977.
- CÍSAŘ, Jan: *Cesty českého amatérského divadla*. Praha, IPOS 1998.
- CÍSAŘ, Jan: *Přehled dějin českého divadla*. Praha, Akademie múzických umění v Praze 2006.
- ČERNÝ, F.: „Ochotnické divadlo českého národního obrození.“, in: *Cesty českého amatérského divadla*. Praha, IPOS 1998.
- DOČKAL, Jan: *Československé amatérské divadlo*. Praha, Ústav pro kulturně výchovnou činnost 1979.
- JANÁK, J.: „Spolky v českých zemích do roku 1951.“, in: *Politické strany a spolky na jižní Moravě*. XXII. Mikulovské sympozium 1992. Mikulov 1993.
- KOLEKTIV AUTORŮ: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960*. Svazek X, Ostrava 1986.
- KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.
- MATĚJEK, F.: *Osídlení Moravy a třicetiletá válka*. SH 24, 1976.
- MLATEČEK, Karel: „Nejstarší osídlení regionu“, in: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.
- SPÁČIL, J.: „Spolky v Křenovicích od roku 1870 do roku 1965“, in: *Pod mohylou míru*. Vlastivědný sborník Křenovic u Slavkova. Křenovice 1966.
- ŠKVÍROVÁ, Michaela: „Spolky a spolková činnost“, in: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.
- ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava: *Místopis českého amatérského divadla [I. díl]*. Praha, IPOS 2001.
- TÁBORSKÝ, V.Š.: *Dějiny venkovských divadelních společností*. 1930 Vlastivědný sborník Křenovic u Slavkova. Křenovice 1966.
- VALENTA, Jiří: *Bibliografie českého amatérského divadla*. Praha, IPOS 1999.

Seznam příloh

1. Seznam inscenací uvedených křenovickými ochotníky v letech 1887 až 1947.

2. Seznam inscenací uvedených křenovickými ochotníky v letech 1949 až 2004.

3. Indikační skica pro Křenovice, 1873.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.

4. Letecký pohled na Křenovice.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.

5. Cvičební sál vedle hostince pana Kachlíře č.p. 11 v roce 1912 a v roce 2007.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005 a soukromá sbírka.

6. Orelský stadion, 1932.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.

7. Budova Obecní hospody č.p. 156, původně sál U Indrů, později U Žďárů, dnes sál Místního kulturního střediska.

8. Spolkový dům č.p. 23 v roce 1925 a v roce 2007.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Křenovice*. Křenovice – Slavkov u Brna, 2005.

9. Dopis okresního hejtmana Pavlu Spáčilovi povolující uvedení hry *Staří blázni*, 1888.

Fond Okresní národní výbor okresu Vyškov, karton 32 – Spolkové organizace, folio 1-6.

10. Dopis okresního hejtmana Arnoštu Rotreklovi povolující nastudování hry *Zlý duch Lumpacivagabundus*, 1897.

Fond Okresní národní výbor okresu Vyškov, karton 32 – Spolkové organizace, folio 1-6.

11. Program 2. dramatického studia křenovického ochotnického divadla, 1951.

Deník divadla Újezdní osvětové besedy v Křenovicích.

12. Scéna Ludvíka Čermáka k inscenaci *Premiéra se odkládá* (prem. 23. 4. 1961).

Scéna Ludvíka Čermáka k inscenaci *Limonádový Joe* (prem. 3. 5. 1991).

Kroniky ochotnického divadla v Křenovicích.

13. Ukázka divadelních kostýmů křenovických ochotníků k inscenaci *Dámy a husaři* (prem. 24. 3. 1954).

Kroniky ochotnického divadla v Křenovicích

14. Divadelní líčení B. Jelínka pro inscenaci *Úklady a láska* (prem. 20. 12. 1953).

Kroniky ochotnického divadla v Křenovicích.

15. Pozvánka na představení čtenářského spolku Otakar *Na oltář vlasti*, 1898.

Fond Kniha protokolní Čtenářského spolku Otakar v Křenovicích (z nezpracovaného fondu Čtenářský spolek Otakar Křenovice).

16. Plakát k inscenaci *Geysír*, z něž je patrné, že ochotníci nabízeli divákům předplatné (1927).

Fond Sokol Křenovice, karton 1, inventární číslo 31.

17. Antonín Vorel (1. 3. 1920 – 28. 4. 1984) – nejvýznamnější postava křenovického divadla, profesionální výtvarník a amatérský režisér. Po jeho smrti v roce 1984 bylo křenovické ochotnické divadlo na jeho počest přejmenováno na Divadlo Antonína Vorla.

Kroniky ochotnického divadla v Křenovicích.